

KORENE OBEZITY SIAHAJÚ HLBOKO

Obezita môže mať rozličné príčiny a preto neexistuje jeden univerzálny návod na jej riešenie. Až keď pochopíme komplexné korene obezity, dokážeme podniknúť také kroky, ktoré fungujú pre našu populáciu, naše komunity a naše tela.

Pomenujme hlavné príčiny obezity a spoločnými silami ju vykoreňme.

- 1 BIOLÓGIA**
 Ľudské telo má zabudovaný mechanizmus na ochranu pred vyhľadovaním - udržať si zníženú hmotnosť preň môže byť náročné.
- 2 STRAVA**
 Takzvané „ultra-spracované“ potraviny, ktoré sa objavujú na celom svete, prispievajú k rýchlemu nárastu obezity.
- 3 GENETIKA**
 Odhaduje sa, že pravdepodobnosť rozvoja obezity u jednotlivcov ovplyvňujú gény na 40 - 70 %.
- 4 DOSTUPNOSŤ STAROSTLIVOSTI**
 Bez prístupu k vyškoleným zdravotníkom väčšina ľudí trpiacich obezitou nedosiahne a dlhodobu si neudrží cieľovú hmotnosť.
- 5 ŽIVOTNÉ UDALOSTI**
 Prenatálny vývoj, raná dospelosť, tehotenstvo, ochorenia, zranenia a užívané lieky môžu vplyvať na nárast hmotnosti.
- 6 MARKETING**
 Existuje komplexný vzťah medzi potravinovými systémami a zdravím, pričom marketing produktov má potvrdenú súvislosť s obezitou.
- 7 DUŠEVNÉ ZDRAVIE**
 Nárast telesnej hmotnosti môže súvisieť s niektorými prejavmi duševných porúch alebo s nastavenou liečbou.
- 8 SPÁNOK**
 Nedostatok spánku, ako aj zvýšený stres narúšajú hladiny hormónov ovplyvňujúcich hmotnosť.
- 9 STIGMA**
 Významný dopad na ľudí s obezitou majú aj diskriminácia a stigma, ktoréj musia čeliť.

ZDROJ: worldobesityday.com, ÚVZ SR (2023)

AKO PREDCHÁDZAŤ DETSKEJ OBEZITE

Aspoň päť jedál denne
 Deti by mali jesť pravidelne počas dňa. Chýbať by každý deň nemali raňajky, desiata, obed, olovrant či večera.

Stravovanie s rodinou
 Odporúčame aspoň päť spoločných rodinných jedál v týždni, pričom je potrebné dbať na zásady zdravej výživy. Pri vhodnom príklade rodičov si dieťa buduje správne stravovacie návyky. Dbajte, aby stravovanie detí bolo pestré a zahŕňalo všetky potrebné živiny.

Zdravé maškrtky
 Minimalizujte energeticky bohaté maškrtky s vysokým obsahom nasýtených tukov a pridaných cukrov. Vhodnejšie sú ovocie a zelenina, maškrtky s vysokým obsahom kakaa alebo cereálne keksíky.

Vhodný pitný režim
 Dbajte na pitný režim, avšak vyhýbajte sa sladkým nápojom. Povzbudte svoje dieťa, aby pilo najmä čistú vodu alebo nesladený čaj.

Stredomorská strava
 Dododržovanie zásad stredomorskej stravy môže pomôcť udržať si zdravú telesnú hmotnosť. Ide o najúčinnnejšiu formu stravy z hľadiska prevencie chorôb súvisiacich s obezitou. Vyznačuje sa vysokým príjmom zeleniny, ovocia, orechov, obilnín, celozrnných výrobkov a olivového oleja, miernej konzumácie rýb, hydiny a nižšieho príjmu červeného mäsa.

Cvičenie
 Cvičte alebo športujte s deťmi aspoň 60 minút denne. Vedzte deti k aktívnemu životnému štýlu, snažte sa obmedziť čas, ktorý trávia pred obrazovkou (a to aj počas jedla).

ZDROJ: ESPGHAN, BCOG, WHO, ÚVZ SR

CHÔDZA JE ZÁKLADOM POHYBU

Chôdza je prirodzený, bezplatný a účinný spôsob, ako žiť aktívnejšie a zdravšie.

Pravidelné svižné prechádzky môžu pomôcť:

- zlepšiť činnosť srdca a pľúc
- posilniť svalstvo
- udržiavať si hmotnosť
- zlepšiť kvalitu spánku
- zvýšiť odolnosť kostí
- zvýšiť výdrž
- odbúrať stres
- zlepšiť náladu
- zvýšiť kreativitu
- nabiť energiou

30
MINÚT DENNE

ÚRAD
VEREJNÉHO
ZDRAVOTNÍCTVA
SLOVENSKEJ
REPUBLIKY

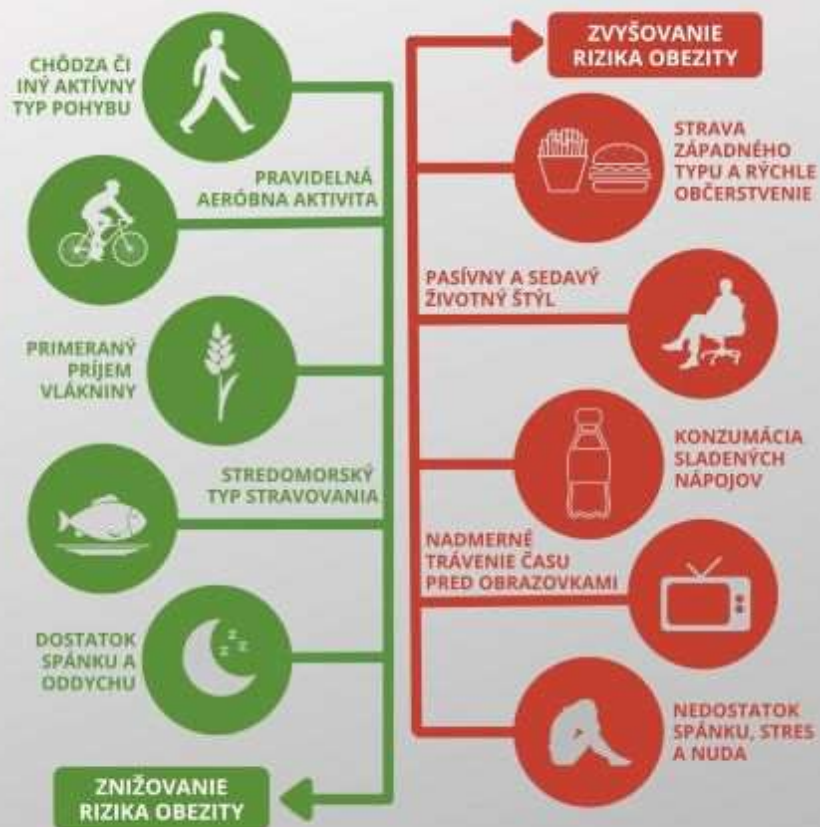
Zdroj: NHS, betterhealth.gov.au, UNZ SR 2023

FAKTORY VPLÝVAJÚCE NA RIZIKO VZNIKU OBEZITY

Medzi významné rizikové faktory vzniku obezity patria napríklad nedostatočná fyzická aktivita, sedavý spôsob života, nesprávne, nezdravé a nepravidelné stravovanie, nedostatočný spánok či stres.

Pri znižovaní nadbytočnej hmotnosti je vhodné začať práve úpravou životosprávy.

ZDROJ: World Cancer Research Fund, UNZ SR

VHODNÁ ŽIVOTOSPRÁVA AKO PREVENCIA OBEZITY U DETÍ A DOSPIEVAJÚCICH

Rodičia dokážu efektívne znižovať riziko vzniku obezity tým, že v rodine vytvoria predpoklady pre formovanie zdravého životného štýlu. Keďže deti obvykle preberajú návyky rodičov, oplatí sa byť pre ne vzorom. Nástroje zvyšujúce riziko vzniku a rozvoja obezity by mali byť súčasťou dennej rutiny všetkých členov rodiny, nielen detí.

Rodičia, ale aj inštitúcie, by sa mali sústrediť najmä na tieto oblasti životosprávy:

VÝŽIVA

- Nezdravá výživa je počas detstva a dospievania jedným z hlavných rizikových faktorov obezity.
- V tomto veku na deti pôsobí veľký vplyv marketingu nezdravých potravín a sladených nápojov, taktiež tlak od rovesníkov a v neposlednom rade aj predstavy o ideálnom tele.
- Dospievajúce deti majú mimo domu väčšiu slobodu vo výbere jedla a nápojov. Často preferujú konzumáciu jedál, ktoré sú chudobné na potrebné živiny, no bohaté na kalórie, majú vysoký obsah tukov a cukrov.
- Odporúča sa konzumovať aspoň 5 porcií ovocia a zeleniny denne. Konzumácia väčšieho množstva ovocia a zeleniny, zníženie tukov a pridaných cukrov v potravinách vedie k zníženiu rizika vzniku obezity.
- Vyhnúť sa treba kaloricky bohatým a súčasne nutrične chudobným potravinám, vrátane sladených nápojov, fast foodov a podobne.
- Školské jedlá tvoria približne 40% denného príjmu detí, preto by sa malo na úrovni škôl dbať na obmedzenie dostupnosti nezdravých potravín a nápojov, a zároveň by sa mala zvýšiť dostupnosť zdravých potravín s nízkou energetickou hodnotou a samozrejme nezabudnúť na dostatočný príjem pitnej vody.

POHYBOVÁ AKTIVITA

- Odporúčaná pohybová aktivita pre deti vo veku 5 – 17 rokov je denne aspoň 60 minút pohybovej aktivity strednej alebo silnej intenzity.
- Nízka intenzita: napr. bicyklovanie po rovine, jazda na kolobežke, skateboarde, presun peši do a zo školy, prechádzka.
- Stredná intenzita: napr. bicyklovanie v premenlivom teréne, korčuľovanie, rýchla chôdza, turistika, volejbal, joga.
- Silná intenzita: napr. atletický beh, rýchla cyklistika, športové plávanie, detská naháňačka, basketbal, futbal, hokej, zumba, rýchla chôdza do kopca.
- Nedostatočná fyzická aktivita v detstve sa stala celosvetovo spoločenskou normou a je dôležitým faktorom prispievajúcim k epidémii obezity.
  - Obezita zas ďalej znižuje množstvo fyzickej aktivity, čo vedie k začarovanému kruhu.
  - Pravidelná fyzická aktivita redukuje telesný tuk ale najmä zlepšuje celkovú kondíciu a zdravie kostí.

- Pri budovaní pohybových návykov a zdravej životosprávy hrajú dôležitú úlohu rodičia, ktorí by mali ísť príkladom a dieťa by mali motivovať k pravidelnej pohybovej aktivite.

SLEDOVANIE TELEVÍZIE A ČAS PRED OBRAZOVKOU

- Sledovanie televízie a čas pred obrazovkou (telefónu, tabletu, či iného zariadenia) je uznávaný rizikový faktor vzniku obezity.
- Tieto aktivity podporujú sedavý spôsob života. Človek zároveň obvykle siahne po väčšom množstve občerstvenia, ktoré automaticky konzumuje, taktiež sa obmedzuje čas, ktorý by sa dal využiť na rôznu pohybovú aktivitu.
- Dôležitým problémom času stráveného pri obrazovke sú aj rôzne reklamy na nezdravé jedlá a nápoje, ktoré nepriaznivo vplyvajú na stravovacie návyky detí.

ZDRAVÝ SPÁNOK

- Je dokázané, že existuje vyššia pravdepodobnosť zvýšeného BMI medzi tými, ktorí majú zlú kvalitu spánku - a to bez ohľadu na jeho dĺžku.
- Deti, ktoré málo spia, môžu mať na ďalší deň menej energie a tým je obmedzená ich fyzická aktivita počas dňa.
- Adolescenti by mali spať min. 8,5 až 10,5 hodiny denne.

ZAVEDENIE PRAVIDLA 3-2-1

- 3 hlavné jedlá denne, maximálne 2 hodiny voľného času stráveného pred obrazovkou a minimálne 1 hodinu fyzickej aktivity denne.

Tlačovú správu pri príležitosti Svetového dňa obezity 2023 nájdete tu: <https://bit.ly/TS-svetovy-den-obezity>